

OMLADINA

Glasiló narodno-radikalnega dijaštva.

Leto II.

Ljubljana, meseca vinotoka 1905.

Štev. 7.

VSEBINA:

C. Premrl: Po tržaškem shodu.
Resolucije I. shoda narodno-radikalnega dijaštva v Trstu.
F.: Statistika uradništva na slovenskem ozemlju.

Gregor Žerjav: Ob dvajsetletnici
»Družbe sv. Cirila in Metoda«.
Listek.

Omladina izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4.—; za dijake K 2.—; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Breg št. 12. — Le frankovana pisma se sprejemajo. — **Upravništvo** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Reklamacije so poštnine proste, če imajo na naslovni strani pristavek „reklamacija“ in če so odprte.

Zaradi rednega pošiljanja „Omladine“ je natanko naznaniti naslov in bivališče ter vselej vsako izpremembo bivališča.

Urednik **Ciril Premrl**. — Oblastem odgovoren **Mihael Rožanec**. — Izdaja eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

Drobiž.

Ob vstopu na vseučilišče. Zimski tečaj se začne 1. vinotoka. Upisni rok je do 8. vinotoka. Do tega dne morajo biti upisani vsi oni, ki žele biti oproščeni kolegnine. Tiskana navodila za immatrikulacijo in inskripcijo se dobe pri portirju univerze brezplačno. — Rok za ulaganje prošenj za oproščanje se nikdar ne podaljša preko 8. vinotoka. Drugim se podaljša upis za osem dni. Pozneje treba za inskripcijo že utemeljene prošnje. Pri prvem vpisu, immatrikulaciji, mora biti vsakdo osebno prisoten. Vsak si naj že v naprej oskrbi fotografijo, ki ni nalepljena na karton. V naprej priporočamo, da si vsak oskrbi uradno — najboljše od sodnije — potrjen prepis maturitetnega spričevala in več izvodov ubožnega lista. Za visoke šole imamo poseben formular (dobi se ga v Ljubljani v Kleinovi tiskarni). Ta ubožni list mora biti natančno izdelan in potrjen od županstva, glavarstva, davkarije, župnika in zemljeknjignega urada. — Kdor gre prvič na vseučilišče, mora plačati za immatrikulacijo 10 K. Za kolegnino velja, da so prosilci, ki imajo maturo z odliko, oproščeni popolnoma, drugi na polovico, seveda če so uročili natančno izdelane prošnje. Te rešijo šele v novembru. Kabineti na Dunaju so od 16—30 K, sobe za dva 36—60 K. V Pragi in Gradcu so sobe cenejše.

V informacijo v gmotnih zadevah. Prevelikih nad na podpore v vseučiliščnih mestih si nihče delati ne sme, vendar naj se potrebni pošteno potrudijo. V sledečem naštejemo glavna podporna društva: 1. Dunaj: a) Podporno društvo za slov. visokošolce na Dunaju daje navadno po 10 K mesečno. Prošnje do 5. vsakega meseca pri društvu samem ali pri tajniku »Slovenije«. b) »Studentenheim«, kjer se dobi brezplačno stanovanje, relativno dobro hrano za 22 h opoldan. c) Gregorijevo društvo, ki daje mesečne podpore do 20 K. Pisarna v XIV. Kolingasse, policijska stražnica, d) vsaka fakulta ima svoje podporno društvo. Juristi dobe vsak drugi mesec po 15 znamk za obed v »Menzi«, filozofi na mesec 10, 15—20 znamk, e) Splošno podporno društvo, ki daje slušateljem od 3. tečaja nadalje navadno vsak drugi mesec 10 znamk, včasih enkrat v tečaju 20 K. To društvo posreduje tudi inštrukcije, izposoja knjige. Vsa ta društva imajo po univerzi informativne oglase, ki naj si jih vsak pazno prečita. Apelujemo na poštenost slov. dijakov, da ulagajo pri »Podpornem društvu za slov. visokošolce« le resnično potrebni dijaki prošnje. Kdor po nepotrebem prosi, temu ne bomo prizanesli. Omenimo še »Krankenverein« z upisnino 6 K za celo leto in enkratno vstopnino 2 K. Za slučaj bolezni naj se vsak dijak zavaruje z vstopom v to prekorišno društvo. Kranjcem in Goričanom plačuje članarino dežela. 2. Praga: a) Podporno društvo za slov. visokošolce v Pragi, predsednik nadinženir Tomšič. Društvo daje znamke za menzo ali pa podpore po 10 K. Za prošnje ima društvo posebne formularje. Podpirajo se Slovenci, ki študirajo na čeških

CIRIL PREMRL:

PO TRŽAŠKEM SHODU!

Za nami so dnevi I. shoda narodno-radikalnega dijaštva. Ni naš namen, pisati obširno poročilo o shodu samem, ker izide to itak v posebni brošuri, in ker so ga prinesli že kolikor toliko slovenski in tuji časopisi. Opozoriti hočem le na nekatere rezultate shoda in označiti direktivo, ki nam jo dajejo za bližjo in daljšo bodočnost na shodu sprejete resolucije.

Shod je ugodno uplival zlasti v dveh ozirih. Pojasnil je širši slovenski in slovanski javnosti naše stališče in jo prepričal o resnosti našega stremjenja, obenem pa se je kristaliziral, razširil in poglobil na shodu naš program, dobili smo novih inicijativ, novega navdušenja za delo. Naše vrste so se strnile v tesnejšo organizacijo. Potrebno je bilo eno kot drugo.

Slovenska javnost je imela o nas pojme, ki so bili vse prej nego jasni. Enkrat se nas je imenovalo klerikalce, drugič se nas je imelo za liberalce, slednjič se je prišlo do zaključka, da nismo ne eno ne drugo, da hočemo plavati nekako med in nad strankami. Da so bile take sodbe mogoče, izvira iz tega, da se gleda pri nas na vsako stvar le z ozkosrčnega strankarskega stališča. Kar se ne da spraviti pod opredelbi: liberalen ali klerikalen, to za naše ljudi sploh ne eksistira. Shod je jasno pokazal, da naše gibanje ni politično, ampak dijaško, da naša struja ni politična, ampak dijaška. Mi smatramo politiko za vedo, s katero se mora dijaštvo pečati in se je učiti, a smo odločno proti temu, da bi se dijaštvo kot tako usužnjilo kaki politični stranki in si s tem odvzelo možnost prostega razvoja.

Opetovano smo že povdarjali, da se ne strinjamo s političnimi načeli in delovanjem obstoječih slovenskih strank. Naravno je, da bodo skušali naši somišljeniki, ki stopajo iz vseučilišč v življenje, uveljaviti svoja načela in bodo v to svrhu težili za tem, da reformirajo v svojem smislu to ali ono obstoječo politično stranko; če se jim to ne posreči, ustanovili si bodo novo politično organizacijo, ki bo odgovarjala njih načelom in skušala uveljaviti njihove politične, socialne in kulturne ideale. Gotovo je pa že danes, da ne bomo mi sklepali kompromisov, da ne bomo odnehali mi, ampak da se bodo morali prilagoditi drugi nam, ali pa pojdemo preko njih. Mladi smo, moč in veselje do dela imamo in bodočnost je pred nami! Toliko in le toliko ima naše gibanje opraviti s tem, kar se pri nas razume z besedo »politika«.

Izvora pa našemu gibanju ni iskati tukaj, ampak čisto drugod. Nezdovoljni smo z obstoječimi razmerami in s sedanjim položajem slovenskega

naroda. Krivdo mečemo v prvi vrsti na našo inteligenco. Ker vidimo rešitev le v samopomoči, se nam zdi najbolj potrebno, da skrbimo za to, da bo naraščaj boljši. Iz dijaštva naj izide nova, krepkejša, sposobnejša in delavnejša generacija. Zato je prva stvar: reforma na lastnem telesu, regeneracija dijaštva. Razviti moči posameznika do vrhunca, navajati ga k socialnemu delu, ustvariti iz vsakogar moža, ki bo na svojem mestu in cel mož, to hočemo, to je naša težnja. Odtod naše zahteve po slovenskih šolah, predvsem po slovenskem vseučilišču, odtod naše težnje po izboljšanju dijaškega gmotnega stanja, po dijaški izobrazbi, po socialnem delu dijaštva itd.

Koliko se je v tem oziru dosedaj storilo, to je pokazal shod. Popolnoma gotovo je, da je slovensko dijaštvo v zadnjem času napredovalo, postalo je resnejše, začelo je iskati višje izobrazbe, pričelo je s poljudno-izobraževalnim delom med narodom, opuščajo se tradicionalne razvade, ki jih je zaneslo med nas nemško burševstvo, sploh, dijaštvo se je začelo zavedati važnosti svojega stanu, svojih nalog. Da je temu tako, to je v prvi vrsti zasluga narodno-radikalnega dijaštva.

Ta naš program se je na shodu zdatno razširil in poglobil. Dobil je v marsičem konkretnejše oblike. Postavilo se je celo vrsto novih nalog, novih direktiv.

V teoretskih predavanjih se je očrtalo in preciziralo naše svetovno naziranje, zavzelo se je stališče napram veri in znanosti, socializmu in nacionalizmu, postavil se je filozofski temelj našemu delovanju, izreklo se je za načelo dela in samopomoči.

To načelo se je uveljavilo že takoj pri vprašanju slovenskega vseučilišča. Razpravljalo se ni le o tem, kaj mora za nas storiti vlada in država, ampak v prvi vrsti, kaj moramo storiti mi sami. Slovenski dijaki se morajo posvetiti višji strokovni izobrazbi, da postavijo v slučaju potrebe lahko zadostno število usposobljenih učnih moči za slovensko vseučilišče.

Od slovenskih profesorjev se je zahtevalo, da spišejo učne knjige za slovenske srednje šole, naloga, ki bo najbrž pripadla še le sedanjim slovenskim filozofom. Organizacija srednješolskih profesorjev, gojitev srednješolskega pedagoškega slovstva, tesnejši stik med učiteljem in dijakom, same konkretne stvari, ki zadenejo v prvi vrsti srednješolski učiteljski naraščaj.

Točno se je očrtal značaj in delokrog naših akademskih društev. Društva naj bodo nepolitična, notranja vez jim bodi program, osnovan na enotnem svetovnem naziranju, ki družni istomisleče, a vendar ne krši individualne svobode. Podlaga mu bodi ideja nacionalizma in socializma. Društva naj bodo vzgojevalna, društvena sredstva naj se izpopolne: predavanja, modernizirane čitalnice in knjižnice, strokovni kurzi v odsekih, petje, telovadba, poučni izleti, uplivanje proti alkoholizmu in seksualnim izrodkom, odprava dvoboja itd. Opozarjalo se je na Prago in na študij na tujih vseučiliščih.

V gmotnem odseku se je opozarjalo na brezobrestna posojila, predlagala ustanovitev osrednjega biro-ja, zahtevalo, da dobe dijaki posvetovalno pravico pri podpornih društvih, da se zagotove letoletne podpore in da

postane 10 K podporni minimum. Naglašala se je važnost ekonomičnega izbiranja poklica.

V odseku za ljudsko izobrazbo sprejete resolucije kažejo tudi napredek našega delovanja na tem polju. Izreklo se je za stalne knjižnice, ljudska predavanja, za reformo čitalnic in drugih izobraževalnih društev in za njihovo zvezo. Delovanje ferijalnih društev naj se omeji na manjša okrožja, zato naj se pomnoži njihovo število.

Važni za razvoj narodno-radikalne struje so sklepi organizacijskega odseka: enotna organizacija in zveza naših akademičnih društev in skupna eksekutiva. Prvi korak v tem smislu se je storil s tem, da so prevzela društva upravo »Omladine«.

Veliki ljudski shod, ki ga je sklicalo dijaštvo v Trstu, je izrazil tudi naše velike politične cilje. Izraža jih tretja resolucija, sprejeta na shodu: narodna avtonomija.

Shod je izvršil svojo nalogo in lahko smo zadovoljni z njim. Javnost nas je začela spoznavati, zanimati se za naše stremljenje in nas upoštevati. Čuli smo laskave glasove tako v časopisju kakor od odličnih posameznikov. A ti glasovi nas ne smejo omamiti, da bi mislili, dovolj smo storili. Naše delo se šele pričinja.

Naše vrste so tesneje združene nego kdaj prej. Zato bo tem lažje izvesti to, kar se je na shodu sklenilo. Sedaj se morajo začeti kazati uspehi in sadovi. Naloge, ki smo si jih postavili, so velike in treba bo nesebične požrtvovalnosti in železne energije, ako jih hočemo izvesti.

Pogledali smo nazaj in smo obsodili. Prihodnja generacija bo tudi pogledala nazaj, bo tudi sodila. Glejmo, da nas ne bo — obsodila! Če to dosežemo, je imel shod uspeh.

RESOLUCIJE I. SHODA NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA V TRSTU.

A. Resolucija za slovensko vseučilišče.

I. Slovansko dijaštvo, zbrano dne 6. septembra t. l. na prvem shodu narodno-radikalnega dijaštva v Trstu,

manifestira za slovensko vseučilišče v Ljubljani;

zahteva, da se reši slovensko vseučiliško vprašanje najmanj istočasno z opravičenimi vseučiliškimi zahtevami drugih avstrijskih narodov;

odklanja najodločneje, da bi bil Trst sedež italijanskega vseučilišča.

II. Isto pozivlja vlado, da ustvari potrebne pogoje za slovensko vseučilišče in smatra za eno prvih dolžnosti slovenskega dijaštva, da se posveča po končanih visokošolskih letih nadaljni strokovno-znanstveni izobrazbi, da tako postavi zadostno število usposobljenih učnih moči za slovensko vseučilišče.

B. Resolucije odseka za dijaško izobrazbo.

Narodno-radikalno dijaštvo:

I. a) Obsoja nečuveno indolenco slov. profesorjev, ki še niso napisali slov. učnih knjig za srednje šole. Povdarja potrebo, da se slov. srednješolski učitelji organizujejo, da zastopajo stanovske interese in goje slov. srednješolsko pedagoško slovstvo. Slovenski srednješolski učitelj naj skuša z visoko izobrazbo in idealno vnemo paralizovati neugodni upliv sedanjega pomanjkljivega srednješolskega sistema in malenkostnega miljeja naših srednješolskih mest. V ta namen naj goji brez strankarskih namenov tesnejši prijateljski stik z dijaštvom izven šole.

b) Opozarja javnost na škodljivost škofovih zavodov, kojih intencije nasprotujejo temeljnemu principu srednješolske vzgoje.

c) Zahteva, naj vlada med posameznimi predmeti srednje šole znanstveno soglasje, da ne pobija ena stroka nauk in metode druge.

II. Priporoča slovenskim dijakom, naj premišljeno izčrpajo vsa izobraževalna sredstva vseučiliških mest. Toplo jim nasvetuje Prago, to pa z izrecno opombo, da naj se dijaštvo potrudi živeti se v češke razmere in se priučiti češkemu jeziku. Opozarja na jugoslovanska vseučilišča.

III. Biti članom akad. organizacije je za dijake nujno potrebno. Le-te pa naj se pazno izogibljuje političnega strankarstva. Notranja vez jim bodi program, ki se izraža brez kršenja individualnosti o podlagah enotnega svetovnega naziranja. Narodna in socialna ideja veže naša društva. Po načelu dela in samopomoči naj se razvijajo sile posameznika v korist celoti. Akademski društva naj delajo, da se dviga dijaštvo duševno, нравno in gmotno. O sredstvih, da se dosežejo ti nameni, izjavlja:

a) društva naj intenzivno goje strokovno in splošno izobražujoče predavateljstvo. V čitalnici naj ne manjka znanstvenih revij, knjižica naj vsebuje znamenita dela moderne splošno znanstvene in pa tudi leposlovne literature. Prirejajo naj poučne izlete;

b) društva naj goje pošteno zabavo, petje, telovadbo. Srednjeveško tradicijo dvoboja naj skušajo odpraviti s tem, da uplivajo na javno mnenje in uvajajo poravnavo sporov. S predavanji o alkoholizmu in spolnih boleznih naj opozarjajo že absolvirane srednješolce na to nevarnost;

c) zastopajo naj odločno gmotne interese slovenskega dijaštva v smislu resolucij odseka za gmotno stanje.

C. Resolucija gmotnega odseka:

Slovensko narodno-radikalno dijaštvo, zbrano na svojem prvem shodu v Trstu, smatra žalostne gmotne razmere za prevažni del slovenskega socialnega vprašanja.

Slovensko posojilništvo je glavni vir, ki naj zagotovi z ustanovitvijo podpornih fondov dijakom večjih podpor.

Narodno-radikalno dijaštvo ostro graja brezvestnost onih, ki ne vračajo po končanih študijah brezobrestnih posojil, ker oškodujejo s tem podporna društva in kratijo zaupanje v dijaštvo.

Odklanjamo z zaničevanjem vsako podporo, ki ji je namen, uplivati na prepričanje.

Narodno-radikalno dijaštvo zahteva, da se podpore pravično regulirajo, in predlaga ustanovitev osrednjega biroja, kamor naj javijo podporniki svoje podpore in kjer morejo dobiti informacij.

Glede podpornih društev želi, da se da v njih odborih slovenskemu dijaštvu posvetovalna pravica, da se zagotovi podpóra za celo leto pod pogojem, da se gmotne razmere podpiranca ne izpremene. Smatramo mesečnih 10 K za podporni minimum.

II. Radikalno dijaštvo izreka »Omladini« za nje delovanje na dijaško-socijalnem polju priznanje ter jo pozivlja, da nadaljuje posebno z zbiranjem statističnih podatkov, dokler se ne oprimejo tega velevažnega dela poklicanejši faktorji.

Č. Resolucije odseka za ljudsko izobrazbo.

Narodno radikalno dijaštvo:

I. Smatra organizirano poljudno delo med slovenskim ljudstvom najvažnejšim sredstvom za napredek na kulturnem, političnem in gospodarskem polju.

II. Ustanavljajo naj se v večjih krajih stalne ljudske knjižnice, v manjših pa potujoče kot impulz za stalne.

III. Prirejajo naj se nazorna ljudska predavanja iz vseh strok človeškega znanja.

IV. Vsa društva z izobraževalno tendenco naj se reformirajo in organizujejo v tem smislu. Nujno potrebna je njih zveza.

V. Slovenska inteligenca in akademiki naj stopijo temu gibanju na čelo.

VI. Priporoča se akademikom snovanje »ferijalnih društev« za manjša okrožja, ki naj omogočujejo delovanje v gornjem smislu v zvezi z domačo inteligenco.

VII. Tudi avtonomne korporacije naj skrbе za gmotno stanje teh teženj.

D. Resolucija organizacijskega odseka.

Narodno-radikalno dijaštvo priporoča, da se društva narodno-radikalnih akademikov združijo v enotnejšo organizacijo, ki naj na podlagi dosedanjih organizacij skuša biti nekak izvrševalni in reprezentativni organ narodno-radikalnega dijaštva. Naše glasilo je »Omladina«.

E. Resolucije, sprejete na velikem ljudskem shodu.

I. Slovenci, zbrani na velikem ljudskem shodu v »Narodnem domu« v Trstu nujno zahtevajo, da c. kr. namestništvo nemudoma izda odredbo,

da mora mestni svet tržaški v mestu samem ustanoviti ljudske šole s slovenskim učnim jezikom in to uvažujé, da izreka razsodba c. kr. upravnega sodišča z dne 7. oktobra 1904, št. 10.471, da je rešiti samo še vprašanje: ali je na okoliških šolah še prostora za otroke iz tržaškega mesta, 2. ali posebne krajevne razmere ne otežujejo otrokom iz mesta, da bi pohajali šole na deželi, — končno uvažujé, **da je odgovor na ti vprašanji popolnoma notoričen.** Vsako daljše zavlačevanje pomenja očitno kršenje zakonov, zlasti § 59 državnega šolskega zakona in znanega člena XIX. državnega osnovnega zakona, in zato proti takemu postopanju že danes najslovesnejše **protestujemo.** Dokler pa se to ne zgodi, in bi se mestni svet tržaški upiral nalogu c. kr. namestništva z namenom, da še dalje zavleče ustanovitev slovenske ljudske šole, tedaj naj ukrene vlada nemudoma vse potrebno, da se taka slovenska ljudska šola ustanovi in vzdržuje na državne stroške.

II. Na ljudskem shodu zbrani Slovenci obsojajo od tujcev in vlade med nas zanešeni provincijalizem.

Vsi Slovenci naj se zavedajo, da treba nastopati za vseslovenske interese in težnje jednotno,

pozivljajo slovensko časopisje, da deluje intenzivnejše v tem smislu.

III. Zahtevajo, da se narodi zakonito konstituirajo, da postanejo tako tudi juridične osebe z lastnimi organi. Zato se naj avstrijski državljani razdele po narodnosti v upravne celote.

Naj se da brez ozira na teritorij **vsakemu narodu lastno zakonodajstvo in samoupravo v vseh kulturnih in narodno-gospodarskih zadevah.** V to svrhu naj se zasnujejo narodni parlamenti na podlagi **splošne, jednake, tajne volilne pravice** in upravne oblasti in javni zastopi naj se razdele po narodnostih.

F.:

STATISTIKA URADNIŠTVA NA SLOVENSKEM OZEMLJU.*) (ABSOLVENTI VISOKIH ŠOL.)

A. KRANJSKO.

Juristi	Skupaj	Slovenci	Nemci	Čehi	Lahi	Nezanesljivi
A. Sodnijski uradniki.						
I. Pri deželnem sodišču v Ljubljani in v njega področje spadajočih okrajnih sodiščih:						
Predsednik	1	1	—	—	—	—
Podpredsednik	1	—	1	—	—	—
Deželnosodni nadsvetniki	3	1	2	—	—	—
Deželnosodni svetniki	18	14	4	—	—	—
Okrajni sodniki	8	7	1	—	—	—
Sodnijski tajniki	5	5	—	—	—	—
Sodnijski adjunkti	30	28	2	—	—	—
Auskultanti	10	9	1	—	—	—
Pravni praktikanti	8	7	1	—	—	—
Državni pravdnik	1	1	—	—	—	—
Državnega pravdnika namestniki	3	2	1	—	—	—
	88	75	13	—	—	—
II. Pri okrožnem sodišču Novomesto in v njegovo področje spadajočih okrajnih sodiščih:						
Predsednik	1	1	—	—	—	—
Deželnosodni svetniki	16	14	2	—	—	—
Okrajni sodniki	3	3	—	—	—	—
Sodnijski tajniki	3	2	1	—	—	—
Sodnijski adjunkti	18	15	3	—	—	—
Auskultanti	7	7	—	—	—	—
Pravni praktikanti	—	—	—	—	—	—
Državni pravdnik	1	—	1	—	—	—
Državnega pravdnika namestnik	1	1	—	—	—	—
	50	43	7	—	—	—
Vseh sodnih uradnikov je	138	118	20	—	—	—

*) Ta statistika je bila predložena na tržaškem shodu v gmotnem odseku kot podlaga debate o racionalni stanovski izberi. — Ponatis je dovoljen le z navedbo vira.

Juristi	Skupaj	Slovenci	Nemci	Čehi	Lahi	Nezanesljivi
B. Politični uradniki.						
Deželni predsednik	1	—	1	—	—	—
Deželnega predsednika namestnik	1	—	1	—	—	—
Deželnovladni svetniki ¹⁾	8	—	8	—	—	—
Okrajni glavarji	8	6	2	—	—	—
Deželnovladni sekretarji in okrajni nadkomisarji	7	2	5	—	—	—
Okrajni komisarji	20	3	17	—	—	—
Deželnovladni koncipisti	8	4	4	—	—	—
Deželnovladni konceptni praktikanti	8	6	2	—	—	—
Policijski nadkomisar	1	—	1	—	—	—
	62	21	41	—	—	—
C. Finančni uradniki.						
I. Pri finančni prokuraturi v Ljubljani:						
Finančni nadsvetnik	1	—	1	—	—	—
Finančna svetnika	2	—	2	—	—	—
Finančne prokureture adjunkt	1	1	—	—	—	—
Finančne prokureture koncipista	2	1	1	—	—	—
	6	2	4	—	—	—
II. Pri finančni upravi kranjski:						
Finančni ravnatelj	1	1	—	—	—	—
Finančna nadsvetnika	2	2	—	—	—	—
Finančni svetniki	4	—	1	—	1	2
Finančni tajniki	13	6	6	—	—	1
Finančni komisarji	9	5	3	—	—	1
Finančni koncipisti	5	5	—	—	—	—
Finančni konceptni praktikanti	9	6	3	—	—	—
	43	25	13	—	1	4
Vseh finančnih uradnikov je	49	27	17	—	1	4
Č. Advokatura.						
Advokati	39	33	6	—	—	—
Advokatski koncipijenti	18	14	4	—	—	—
Skupaj	57	47	10	—	—	—

¹⁾ Deželni zdravstveni referent je vračunan pri zdravnikih.

Juristi	Skupaj	Slovenci	Nemci	Čehi	Lahi	Nezanesljivi
D. Notarijat.						
Notarji	34	31	3	—	—	—
Notarski kandidati	18	17	1	—	—	—
Skupaj	52	48	4	—	—	—
E. Deželni uradniki.						
Deželni sekretarijat	5	5	—	—	—	—
F. Komunalni uradniki.						
Mestni ljubljanski konceptni uradniki	4	4	—	—	—	—
G. Privatna služba.						
Konceptni uradniki pri trgovski zbornici	2	2	—	—	—	—
Vseh juristov je	369	272	92	—	1	4
Zdravniki.						
I. Pri deželni vladi:						
Deželni zdravstveni referent	1	1	—	—	—	—
Višji okrajni zdravniki	2	1	1	—	—	—
Okrajni zdravniki	8	2	5	—	—	1
Sanitetni koncipisti	2	—	—	2	—	—
Sanitetni asistenti	2	2	—	—	—	—
II. Okrožni zdravniki	40	28 ¹⁾	2	8	—	2
III. Deželni zdravniki	14	8 ²⁾	5	—	—	1
IV. Komunalni zdravniki	3	2	1	—	—	—
V. Sodni zdravniki	2	1	1	—	—	—
VI. Železnični zdravnik	1	1	—	—	—	—
VII. C. kr. rudarski zdravniki	2	—	—	2	—	—
VIII. Privatni zdravniki	22	9	9	—	2	2
IX. Zobozdravniki	3	2	1	—	—	—
Skupaj	102	57	25	12	2	6
Živinozdravniki.						
I. Pri deželni vladi:						
Deželni veterinarski referent	—	—	—	—	—	—
Deželni veterinarski nadzornik	—	—	—	—	—	—
Višji okrajni živinozdravniki	5	4	1	—	—	—
Okrajni živinozdravniki	7	5	2	—	—	—
Veterinarski asistenti	2	2	—	—	—	—
II. Deželni živinozdravniki	5	5	—	—	—	—
III. Mestni živinozdravniki	2	2	—	—	—	—
Skupaj	21	18	3	—	—	—

¹⁾ Med temi en Srb. ²⁾ Med temi dva Hrvata.

Inženjerji	Skupaj	Slovenci	Nemci	Čehi	Lahi	Nezanesljivi
A. Stavbni inženjerji.						
I. Deželna vlada.						
Stavbni nadsvetnik	1	—	1	—	—	—
Stavbni svetnik	1	—	1	—	—	—
Nadinženjerji	5	1	2	2	—	—
Inženjerji	7 ¹⁾	—	4	3	—	—
Stavbni adjunkti	4 ²⁾	1	2	1	—	—
Stavbni praktikanti	3	—	—	3	—	—
II. Deželni stavbni urad:						
Svetnik	1	1	—	—	—	—
Nadinženjer	1	1	—	—	—	—
Inženjerji	2	2	—	—	—	—
Stavbni adjunkti	2 ³⁾	2	—	—	—	—
III. Mestni stavbni urad:						
Svetnik	1	—	—	1	—	—
Inženjer	1	1	—	—	—	—
Asistent	1	1	—	—	—	—
IV. Vzdrževalne sekcije državnih železnic . .	4	—	4	—	—	—
V. Vzdrževalne sekcije južne železnice . .	11	—	11	—	—	—
VI. Upraviteljstvo ljubljanske elektrarne in vodovoda	1	1	—	—	—	—
VII. Obrtna strokovna šola	1	1	—	—	—	—
B. Strojni inženjerji.						
VIII. Telegrafična sekcija ljubljanskega pošt-nega ravnateljstva	1	—	1	—	—	—
IX. Obrtni inspektorat	2	—	1	1	—	—
X. Kurilnice južne železnice	5	1 ⁴⁾	4	—	—	—
XI. Kurilnica državne železnice	3	—	3	—	—	—
XII. Električna cestna železnica v Ljubljani .	1	—	1	—	—	—
C. Rudarski inženjerji.						
XIII. Rudarski urad v Ljubljani	3 ⁵⁾	—	2	1	—	—
XIV. Rudniško ravnateljstvo v Idriji	14	1	4	8	1	—
Č. Kemiki.						
XV. Deželno kemično preskuševališče	2	2	—	—	—	—
Skupaj	78	16	41	20	1	—

1) Med temi 1 strojni inženjer.
2) Med temi 1 arhitekt.
3) Med temi 1 kulturni inženjer.
4) Hrvat.
5) So ob jednem juristi.

Geodeti	Skupaj	Slovenci	Nemci	Čehi	Lahi	Nezanesljivi
I. Pri deželni vladi:						
Evidenčni nadgeometri	3	—	—	2	1	—
Evidenčni geometri	2	—	2	—	—	—
Evidenčni elevi	4	2	2	—	—	—
II. Pri evidenčnem katastralnem uradu:						
Evidenčni nadzornik	1	—	—	1	—	—
Evidenčni nadgeometri	9	1	4	1	1	2
Evidenčni geometri	11	7 ¹⁾	1	2	1	—
Evidenčni elevi	7	1	—	5	—	1
Skupaj	37	11	9	11	3	3
Agronomi.						
I. Deželna komisija za agrarne operacije	3	—	3	—	—	—
II. C. kr. gozdonadzorni uradniki	5	1	3	—	1	—
Skupaj	8	1	6	—	1	—

¹⁾ Med temi dva Hrvata.

GREGOR ŽERJAV:

OB DVAJSETLETNICI „DRUŽBE SV. CIRILA IN METODA“.

I.

Že l. 1848 so slovenski politični voditelji izrazili program slovenskega šolstva in narodne avtonomije. Še predno so mogli v praktičnem boju za ta program uvideti, da izvedbe teh zahtev nimajo toliko pričakovati od Avstrije, kot od sebe, je zatemnel jasni trenotek. V prvi dobi svobode zborovanja, po l. 1867 smo zopet zahtevali in čakali, da nam država pomore. Kdor se zanaša, da mu bo drugi kaj izvršil, ta nima krepke inicijative in delavnosti. § 19. in drugi vsled dejanske nemške premoči le akademski zakoni liberalne dobe so provzročili, da je prišlo na Slovensko precej let pozneje spoznanje, da se od države nimamo mnogo nadejati, zadrževali so nas od samopomoči.

Tam, kjer država ni obetala, smo se brž zavedli, da si treba sam pomagati. Na gospodarskem polju je vstvarila vlada le zakonite okvire, v njih smo morali sami naprej (tudi moderna pod uplivom socijalističnih idej stoječa zakonodaja te samodoločbe ne krši). Posojilništvo je prvi veliki čin praktične slovenske avtonomije.

Na šolskem polju pa nas je država vlekla, da smo se precej pozneje zavedli. Komaj par slovenskih šolskih knjig smo založili. Še danes nimamo slovenskih gimnazij, ker tako premeteno računamo, kedaj nam ponudi vlada roko! Celih 27 let je preteklo, kar so bili veljavni §§ v državnih osnovnih in šolskem zakonu, da smo uvideli, da ti zakoni ne veljajo, če jim ne sledi politični pritisk. In niti leto 1885. bi nam ne prineslo naše »Družbe sv. Cirila in Metoda«, da nam ni pogled na druge narode, pogled na nemška in češka šolska društva samopomoči jasno kazal poti. Sami bi bili rabili menda še par let, da bi se zavedli položaja in svojih interesov! Leta 1885 smo sezidali prvo kočico, na katere mesto naj stopi enkrat mogočna stavba kulturne avtonomije slovenske. Da bi poleg nje zgradili še gospodarsko stražo, se nam še ni posrečilo, na samopomoč v višjem šolstvu se niti misliti nismo upali.*) Čehi so nam že zaznamovali nadaljno pot. Na podlagi svojih društev samopomoči so si organizovali v češkem narodnem svetu nekako avtonomno vlado. Tudi pri nas pride do tega.

Značilno za negotovost in razoranost etičnih naziranj je, kako se zagovarjajo takozvana »obrambna« društva. Nемеc in Italijan prisegata, da sta le v defenzivi. V resnici ni možno objektivno opredeliti, kje se začne ofenziva in neha obramba. Najidealnejša avtonomija ne bo odpravila, da ne bi posegel narod v interesno sfero drugemu narodu. Kar je jednemu narodu le neobhoden pogoj za zdrav napredek, smatra drugi narod za napad. Srečen je narod, ki more biti ekspanziven. Da smo Slovenci dejanski večinoma v defenzivi, je znak prežalostnega našega stanja. A ne odpovejmo se ofenzivi, z udarcem se branimo. Energije, ki je v pogumu in naskoku, naj nam ne slabi krivo etično naziranje o visoki moralnosti onega, ki je nastavljal za desnimi tudi levo lice.

Nemštvo, Italijanstvo, Slovanstvo se bore že tisočletje. Nikjer ni ekonomska stran narodnostnega boja tako eklatantna, kot v tej borbi. Razred težakov in sužnjev naj postanemo. Ta boj se sedaj ne bije več samo na mejah. Kar se godi v srcu ali daljnih mejah našega Balkana in naše Rusije, o tem lahko reče Slovenec: tua res agitur.

Milijoni drobnih delavcev vedoma ali instinktivno delajo v velikem boju; njih nekaj tisočim kaže pot naša »Družba sv. Cirila in Metoda«, važna trdnjavica, skromna reprezentantinja drobnega dela za veliko idejo.

»Družba sv. Cirila in Metoda« je naša prva organizacija za narodni boj. Ž njo izjavlja Slovenstvo, da hoče živeti, da si hoče vstvariti lepšo bodočnost. Najplemenitejši čut je vtelesen v »Družbi«: spoštovanje sebe samega, samozavest, ponos.

*) »Družba sv. Cirila in Metoda« ustanavlja po svojih pravilih le ljudske šole.

Zato pa smatram, da je ponižanje svojega veličanstva, če »Družba« klone komurkoli. Nad samozavestnim Slovenstvom ni vladarja. Proti patriotskim udanostnim izjavam danes ne navajam onega ugovora, da se pod vlado in odgovornostjo Habsburžanov godi Slovincem kruta krivica ravno na šolskem polju. V stiski bi bil vsak posetnik skupščine »Družbe sv. Cirila in Metoda«, če bi ga vprašali, koliko šol smo Slovenci dobili, ker se je dvajsetkrat sporočila udanost cesarju. Lažja bi bila uloga tistega, ki bi dokazal, da se v politiki vrača zvestoba z nezvestobo. Proti udanostnim izjavam govori, da škodujejo ponosu in samozavesti. **Družba sv. Cirila in Metoda ni družba podložnikov, ampak Slovencev, ki si hočejo sami pomagati, brez ozira ali celo proti volji vlad.**

Nekateri zagovarjajo udanostne pojave kot konvencijo. Ta zagovor je še slabši, ker zakriva hinvastvo. Ena tistih laži, ki kužijo javno življenje, je taka udanost. Pošteno delo v prid javni moralni izvršimo, če vržemo vse podložništvo od sebe.

LISTEK.

I. shod narodno-radikalnega dijaštva v Trstu je uspel nad vse pričakovanje dobro. Tržačani so nas sprejeli najgostoljubnejše, za kar jim bodi izrečena tudi na tem mestu zahvala. Shoda se je udeležilo okrog 120 slovenskih dijakov, 30 Čehov in večje število Srbov in Hrvatov. Zastopano je bilo tudi rusinsko dijaštvo. Izmed slovenskih politikov sta bila navzoča in sta se udeleževala debate gg. dr. O. Rybář in dr. H. Tuma, izmed hrvatskih voditelj dalmatinske demokratske stranke, dr. Smodlaka. Brzobjavno ali pismeno so shod pozdravili, oziroma opravičili svojo odsotnost med drugimi gg. župan Hribar, dr. Triller, dr. Gregorin, dr. Laginja, profesor Hrasky, prof. dr. Chodounsky, in dr. Predsednik shodu je bil iur. Žerjav (»Slovenija«), podpredsednika pa phil. Kramer (»Tabor«) in iur. Medvež (»Adrija«). Shod se je vršil natanko po določenem programu in dijaštvo je sledilo z občudovanja vredno vztrajnostjo dolgournim razpravam ter se živahno udeleževalo debate. — Poročilo o shodu izide tekom tega meseca kot posebna brošura, krajša poročila pa so prinesli skoro vsi slovenski časniki, več srbskih in hrvatskih in nekateri večji češki, nemški in laški listi. Impozanten je bil tudi veliki ljudski shod, ki ga je sklicalo v Trstu narodno-radikalno dijaštvo in na katerem sta govorila dr. Ravnihar iz Ljubljane in dr. Rybář iz Trsta. Socijalni demokrati, ki so se shoda tudi udeležili, so poskrbeli, da se je nekoliko ohladila navdušenost onih naših somišljenikov, ki so preveč simpatizirali s socijalno demokracijo. Narodno-radikalno dijaštvo je s tem shodom mnogo pridobilo in sme biti z njim zadovoljno.

„**Prosveta**“. Delovanje akademičnega ferijalnega društva „Prosvete“ se je v letošnjih poletnih počitnicah najbolj koncentriralo na pripravljeno delo za I. shod narodno-radikalnega dijaštva v Trstu. To delo je v svoji obsežnosti

in mnogovrstnosti absorbiralo skoro vse moči društvenega odbora, da ni bilo mogoče se v veliki meri pečati z drugimi vprašanji. Podroben pregled jednoletnega društvenega delovanja je podal referat tovariša Ribnikarja na tržaškem shodu in poročilo društvenega tajnika tovariša Žerjava na II. občnem zboru „Prosvete“, ki se je vršil 17. septembra t. l. Denarno stanje društva, ki je navezano le na podpore, izkazuje deficit. Vsled tega je moral odbor opustiti izvršitev marsikake dobre misli. Kljub temu se more društvo ponašati z lepimi uspehi: imelo je celo vrsto javnih predavanj in med srednješolci, priredilo nekaj dobro uspelih veselic, osnovalo 5 javnih ljudskih knjižnic (katerim se je te dni pridružila šesta, ki je postavljena na kirurški oddelek ljubljanske bolnice), položilo temelj društveni knjižnici in priredilo vrsto poučnih izletov v industrijalna podjetja. Zmagala je ideja ljudskega knjižništva in predavateljstva; dijaštvo pa je tudi pokazalo, da je zmožno sodelovati pri ljudskoizobraževalnem delu. Ideja uvesti narodni kolek v prid naši šolski družbi se je v polni meri obnesla. Reče se lahko, da je bila vsaka Prosvetina prirediteljstvo dobro premišljena in zato so vse imele uspeh. Društvo pač tudi trpi na mnogih hibah, ki so združene s tem, da je akademično in ferijalno: pomanjkanje delavcev, njih pogosta odsotnost od društvene centrale in dejstvo, da more društvo poslovati le o počitnicah, so bile velike ovire. Vse to pa je premagala navdušenost, ki je družila člane v požrtvovalnem delu za skupne cilje. — Iz jednoletnega delovanja je razvidno, da ima društvo preobširen delokrog, (baharija klerikalne „Lažizveze“, da hoče v svojem delovanju združiti vse slovenske pokrajine, je smešna in ima kratke noge): zato je za bodočnost priporočati, da se snujejo ferijalna društva z manjšim delokrogom, pri katerih pa sodeluj tudi inteligenca. Prosvetino delo pa se bo moglo vsled tega v večji meri koncentrirati na Ljubljano in nje okolico — ob enem pa se bo mogla „Prosveta“ pripravljati za svojo bodočo nalogo, biti centrala slovenskih akademičnih ferijalnih društev. — V odbor so bili voljeni sledeči tovariši: Ribnikar, predsednik; Grošelj, podpredsednik; Fettich, tajnik; Lavrenčič, blagajnik; A. Sodnik, knjižničar; namestnika: Peter Holeček in Žerjav; preglednika: Lah in Lovše. — Z ozirom na savanske napade na predsednika Ribnikarja v »Slov. Narodu« je občni zbor soglasno sprejel sledečo izjavo: »Občni zbor »Prosvete« izjavlja, da savanski napadi, ki prihajajo iz Aurove pivovarne, ne morejo niti najmanj kratiti zaupanja v osebo predsednika A. Ribnikarja.«

„Prosveta“ je priredila dne 24. m. m. v Kamniku javno predavanje. Predaval je phil. Breznik o »Prešernu«. Proizvajale so se tudi slike s skioptikonom. Čisti dobiček predavanja je namenjen v korist fondu za ustanovitev javne ljudske knjižnice v Kamniku.

Javne ljudske knjižnice se snujejo na inicijativo dijaštva v različnih krajih po Slovenskem. Zato smemo upati, da se prihodnjo zimo znatno pomnoži njih dosedaj majhno število. Koristno bi bilo, da založi »Prosveta« ali kdo drugi potrebne tiskovine, da se snovateljcem s tem delo olajša in da bo poslovanje v knjižnicah enotnejše.

Za splošno, jednako volilno pravico se je odločno izjavilo narodno-radikalno dijaštvo na shodih v Trstu in v Ljubljani. Ta zahteva je tako splošna, tako elementarna, da je že več kot navaden političen postulat, ampak občenarodna in kulturna zahteva, za katero se mora boriti vsak napreden Slovenec.

Dijaki — sokoli. Opozarjamo slovensko dijaštvo, da zahaja v vseučiliških mestih v kolikor mogoče velikem številu v sokolske telovadnice. Češki sokoli nas sprejmejo drage volje medse in grejo slovenskemu visokošolcu radi na roko. Za dijake je pri čeških sokolih na Dunaju članarina znižana. Pojasnila za sprejem dajejo naša akademična društva.

Sokolska Zveza. Znamenit korak v organizovanju slovenske moči je centralizacija sokolskih društev. Politika pa je kvarila I. občni zbor »Zveze«, ko se je šlo za izbero staroste. Na dr. Tavčarja, ki pri ljubljanskem Sokolu »varuje le prostor«, se ni resno mislilo, zato je padla volitev na ljubljanskega podstarosta, moža delavnega in značajnega, dr. Ravniharja. Enfant terrible dr. Kušar je zahteval, da bodi starosta pristaš — liberalne stranke in predlagal dr. Murnika. V Murniku je, odkar se je sploh mislilo na »Zvezo«, vsakdo videl načelnika, našega Vanička. Kandidatura. Murnikova se je smatrala obče kot političen eksperiment in se je zato odklonila. Liberalna stranka niti s takim kandidatom ni zmagala. Iz Murnika ni govoril Sokol, ko je odklonil toplo ponudeno načelništvo, še manj, ko dovoljuje, da »Narod« bega sokolstvo. Že strašita »štajerska politika« in »klerikalizem«. Ta strašila danes ne izdajo nič več. Vsak ve, da je zmagovita sokolska struja bolj nevarna klerikalcem kot Tavčarjevi pristaši. »Zveza« bo prospevala brez njih.

II. drž. gimnazija v Ljubljani. V drž. proračunu za leto 1906 ni nobene postavke za zidanje novega gimnazijskega poslopja. Vlada misli, da traja potrpljenje Slovencev večno! Ali bodo naši poslanci k temu molčali?

Odkritje Prešernovega spomenika. Svečano, slovenskega naroda in pesnika dostojno se je vršilo odkritje Prešernovega spomenika. Tudi slovensko visokošolsko dijaštvo se je poklonilo skoraj polnoštevilno 10. m. m. pesniku velikanu. Nič ni motilo slavja, ki se ga je udeležil cel narod. Le slovenskim klerikalcem ni dalo mirovati. Njih glasilo »Slovenec« je bruhnilo polno posodo blata na spomenik in na pesnika, a blato je padlo nazaj, oskrunilo ni pesnika, ampak njega sramotilce. A še ni bilo dovolj. Dvignil se je tudi ljubljanski škof Jeglič, pisal je znano pismo in prav po nepotrebnem osmešil pred celim izobraženim svetom — sebe samega, slovensko duhovščino in stranko, ki stoji za njim. In osmešil je s tem tudi klerikalno dijaštvo, ki se je udeležilo odkritja in celo hotelo poučevati napredno dijaštvo, kaj mu je storiti. Če je ljubljanskemu škofu prav, da smeši sebe in svoje pristaše, nam bi bilo tudi, če bi stvar obenem ne bila zelo žalostna. Zelo žalostno je, da imamo pri nas še tako omejene ljudi, kojih duševno obzorje ni večje nego kakega gorjanskega pastirja, žalostno, da imamo ljudi, kojih pokvarjena fantazija povzroča, da se pri najnedolžnejši stvari pohujšujejo in še najbolj žalostno je, da imajo ti omejeni in nenormalno razviti ljudje pri našem

ljudstvu še vedno prvo besedo. Nastop klerikalcev in predvsem škofovo pismo pa nam daje povod, da se vržemo s podvojeno silo in z združenimi močmi v boj proti klerikalizmu, v boj proti nevednosti in abderitstvu, da širimo luč prosvete in napredka. Ljudem, ki imajo pogum, sramotiti Prešerna, ni treba prizanašati. Ti ljudje so izdali narodne svetinje.

Mladina je povračilo, je večno resnično povedal Ibsen. Več kot pol stoletja je preteklo, kar so pokopali Prešernovo telo. Ni mu bilo življenje lahko, ampak neprestan boj; boj proti nemški vladi Metternichovega duha, boj proti klerikalizmu. Mladina je povračilo! Tisočkrat hoče in bo povrnila Prešernu, kar nam je izkazal in kar je pretrpel. Prešeren je umrl, ni pa umrl njegov boj. Zadnja odredba proti dijakom kot Prešernovim čestilcem kaže, da Metternichov duh še vlada proti Slovencem, in Prešernovega sodobnika in sramotilca, kanonika Pavška sta postavila Jeglič in ljubljanski »Slovenec« daleko v senco. Ko vstopamo svetlim umom, plamenčnega srca in vstrajne volje v boj proti nemštvu in klerikalizmu, vstopamo v sled Prešernov. Lahko psujeta oba ta stara sovražnika vsakega slovenskega napredka narodno dijaštvo z »otroki«. Prišlo bo kakor elementarna sila, ne bodo se je izognili: Mladina je povračilo!

Potreba slovenskih gozdarskih tehnikov. Absolventje gozdarskega oddelka poljedelske visoke šole imajo kaj lepo bodočnost, osobito Slovenci. Lahko vstopijo k upravi, kjer postanejo upravniki eraričnih gozdov. Ker pa je teh služb na Slovenskem vendar le malo, je veliko bolj priporočati vstop v politično službo. Pri okrajnih glavarstvih so okrajni gozdarski komisarji v X. činovnem razredu. Leti lahko postanejo komisarji I. razreda (IX. č. r.), nadkomisarji (VIII. č. r.), gozdarski svetniki (VII. č. r.), nadsvetniki (VI. č. r.) in dvorni svetniki. Kdor hoče priti v politično službo, mora prakticirati najmanj 6 mesecev pri gospodarsko-tehničnem oddelku za regulacijo hudournikov. V Avstriji je sedem sekcij. Kot praktikanti imajo gozdarski tehniki povprečno 1850 K letne plače. Poslušajo ali pri sekciji, ali pa so eksponirani pri raznih regulacijah hudournikov. Njihova služba je menda vseskozi jako lepa in ima predvsem te vrline, da ni človek navezan na pisarne, in da uživa kot samostojen šef relativno jako veliko prostosti. Pri sekciji v Beljaku je dosedaj nastavljenih 15 Nemcev, 3 Slovenci in 1 Hrvat. Pomanjkanje Slovencev je jako občutno. Letos so n. pr. morali dati v Istro trdega Nemca, ker niso imeli na razpolago Slovenca. Slovenca menda takoj sprejmo, osobito ako zna tudi laški in hrvatski. Za bodočnost se kaže lepa perspektiva. Gozdarski tehniki so se namreč šele leta 1872 uvedli kot državni uradniki. Danes čaka nešteto uradnikov in nadkomisarjev, da dosežejo 40 let in penzijo. Tekom osmih let se izloči iz statusa veliko število teh »starčkov« in mladina bo zasedla njihova mesta. Na naših dijakih samih je ležeče, da se odločijo za gozdarske študije in zasedejo lepa mesta, ki bi jih sicer uživali tujci!

Rb.

visokih šolah, b) Slovenci imamo kot slušatelji čeških visokih šol dostop do vseh podpornih društev čeških. Poblížja navodila pri članih »Ilirije«. 3. Gradec: a) Podporno društvo za slovenske visokošolce v Gradcu, predsednik: dr. Ipavic; b) podporna društva na univerzi in tehniki, slično kot na Dunaju! — Na inštrukcije naj se nikdo ne zanaša! — Natančne informacije dajo drage volje naša akademična društva.

Naslovi naših zbirališč. Na Dunaju: »Slovenija«, VIII. okraj, Breitenfeldergasse, 20; v Gradcu: »Tabor«, Zinzendorfgasse, 18/L; v Pragi: »Ilirija«, Spálená ulica, č. 20.

Šolska slavnost pred Prešernovim spomenikom — prepovedana! 30. m. bi se morala vršiti v Ljubljani šolska slavnost pred Prešernovim spomenikom. Šolskim otrokom, dijakom in dijakinjam bi se razložil Prešernov pomen, navdušilo bi se jih za našega največjega pesnika, utrdila bi se jim narodna zavest. Deželni šolski svet je slavnost dovolil in deželno predsedništvo je ta sklep ministrstvu za uk in bogočastje priporočilo v potrditev. A ministrstvo je dovoljenje odbilo in slavnost prepovedalo. To je krut udarec Slovincem. Povzročili so ga Nemci, ki so se bali, da bi slavnost vžgala narodno zavest v slovenski mladini in klerikalci, ki sovražijo Prešerna, ker je bil svobodomiseln pesnik. Lepa dvojica, Nemci in klerikalci, se je našla. Pričakujemo, da se bo storilo vse potrebno, da se bo šolska mladina kljub temu poklonila pred Prešernovim spomenikom in da bo učiteljstvo poskrbelo, da se doseže drugim potom isti učinek, da ne bodo mogli Nemci in klerikalci triumfirati.

Dijaštvo in proslava Prešerna. Katoliško-narodni stranki se je posrečilo, da je dosegla prepoved dijaške Prešernove slavnosti, hujskala in intrigirala je, izrabila ves svoj upliv pri osrednji vladi, da je oškodovala in ponižala — Slovence. Mladini je vzeta prilika izraziti svoja čuvstva in se navduševati za narodne ideale. Nikdar ne bo dijaštvo pozabilo, kako mu je z zahrbtnim ruvanjem preprečil klerikalizem pot do Prešerna. Ne bo mu pa mogel ubraniti, da si izbira svobodno vzornike za bodoče delo.

Klerikalno dijaštvo se je udeležilo odkritja Prešernovega spomenika. S tem se je postavilo v nekako nasprotje z ostalo klerikalno stranko, ki se odkritja ni udeležila, ki je v svojem glasilu sramotila Prešernov spomin in ki uganja dan za dnevom najbolj neslane dovtipe o Prešernovem spomeniku. V očigled temu nas zanima zvedeti, če se klerikalno dijaštvo strinja s tem postopanjem, predvsem s »Slovenčevo« pisavo in škofovim pismom ter s tem, da je klerikalno hujskanje preprečilo šolsko slavnost pred Prešernovim spomenikom. Pričakujemo odgovora, da bomo vedeli, s kom imamo opraviti.

Breznačajnost klerikalne politike. Nekoč je baje neki slovenski žurnalist pisal napade v »Slov. Narodu«, nato sam odgovor v isti zadevi v »Slovincu«, nato zopet repliko v »Slov. Narodu«. Na podlagi takih polemik iz iste roke so se ubogi slovenski bralci razdelili v dva besneča tabora. Onega žurnalista je daleko presegel »Slovenec« meseca septembra. Pri njem sta dve duši v jednom telesu. V istem listu si čital dan na dan vesti, ki so si nasprotovale. Dvorni kritik slovenskega klerikalizma, član »Lažizveze«, neki Robida slika v ljudskih predavanjih par dni pred odkritjem spomenika Prešerna kot brezskrbnega veseljaka, pijanca, pohotnika, samomorilca in zapeljivca; »Slovenec«

toplo hvali to brezvestno klobasarenje — v slavnostnem sprevedu koraka ista »Lažizveza«. Vsi drugi klerikalci so ostali doma, samo klerikalni dijaki capljajo častit pesnika, ki so ga pravkar sramotili. Menili so, da s tem namečejo peska v oči mlajšemu dijaštvu, a vse je zasmehovalo hinavce. Dve duši v enem telesu! Da si pridobi popularnosti, izda »Slovenec« slavnostno prilogo. V njej pa odmeva dvorezni značaj, največji pamfletisti slovenski se združijo, da vržejo blata na pesnika in ogrene slavnostne trenutke. Pride slavnost. Pred škofijo nobenih zastav, duhovniki po deželi agitujejo proti udeležbi na slavnosti, klerikalnih društev ni, po slavnosti pa piše »Slovenec« podrobno o vseh nedostatkih slavnosti in se dela globoko užaljenega in ogorčenega v svojih vseslovanskih »čutilih«. Zopet torej dvoreznost! — Škof izda znano pismo, dokument ali najhujšega nazadnjaštva ali pa brezprimerne nespameti. V imenu slovenskega ljudstva in sramežljivih gospa in deklet govori škof. Še Slovenčevim zavijačem je hudo brani škofa proti viharju ogorčenja in salvam zasmehovanja vsega kulturnega sveta. Slednjič najde »Slovenec« izhod: »Škofovo pismo ne spada v politiko!« Ali je Vaše prepričanje v politiki drugo kot v privatnem življenju? Dve duši...! Vršiti se ima dijaška slavnost. »Slovenec« ruje, klerikalci se pehajo po ministerstvih, z veseljem jim ugodijo, saj radi dajo slovenstvu zaušnico, pride do demonstracij pred »Slovencem«, urednika-špijona naženejo, »Slovenčevi« študenti, ki bi sami potrebovali knjig in izpitov, pode dijake h knjigam, denunciacije se jim posrečijo..., a čuj, kaj pravi druga duša? In res, »Slovenec« piše dva dni po brci, ki mu jo je prislonila mladina, da bi srednješolci zaslužili slavnost, celo uloge jim že deli! Najprej slavnost preprečiti, potem se hliniti zanjo. Na vse te laži in hinavsko laskanje pač ne sede noben dijak, ampak obeta hinavcem osvetlo!

Lavoslav Schwentner

☞ ☞ ☞ ☞ knjigotržec v Ljubljani ☞ ☞ ☞ ☞

Prešernove ulice št. 3

priporoča

učne knjige za vse šole

v najnovejših predpisanih izdajah

ter vse druge

šolske potrebščine.

Zunanja naročila izvršuje točno po poštnem povzetju.